

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

OM 1/471/2016

Matkapakettityöryhmän mietintö

Oikeusministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa matkapakettityöryhmän mietinnöstä. Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki matkapalveluyhdistelmistä, joka koskisi matkapaketteja ja yhdistettyjä matkajärjestelyjä. Laki korvaisi voimassaolevan valmismatkalain (1079/1994). Lisäksi ehdotetaan eräitä muutoksia kuluttajansuojalakiin (38/1978). Ehdotetuilla uudistuksilla pantaisiin täytäntöön uuden matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä annetun direktiivin (EU) 2015/2302 säännökset lukuunottamatta elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyyssuojaa koskevia säännöksiä, joiden täytäntöönpanon edellyttämät säännökset valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä.

Ehdotettu laki olisi soveltamisalaltaan voimassa olevaa lakia laajempi. Laki koskisi valmismatkojen sijaan matkapaketteja ja yhdistettyjä matkajärjestelyjä. "Matkapaketin" käsite olisi laajempi kuin nykyisin "valmismatkan" käsite. Yhdistettyjen matkajärjestelyjen sisällyttäminen lakiin toisi sen soveltamisalaan myös tilanteet, joissa elinkeinonharjoittaja edesauttaa matkustajan suorittamaa matkapalvelujen hankkimista siten, että matkustaja tekee erillisiä sopimuksia eri matkapalvelujen tarjoajien kanssa. Muutoksia ehdotetaan myös säännöksiin, jotka koskevat matkanjärjestäjän ja matkanvälittäjän tiedonantovelvoitteita, matkustajan oikeutta peruuttaa sopimus ennen matkan alkua, hinnan ja muiden matkapakettisopimuksen ehtojen muuttamista matkanjärjestäjän toimesta sekä matkustajan oikeuksia siinä tapauksessa, että matkanjärjestäjän suorituksessa on virhe.

Yhdistettyjä matkajärjestelyjä koskisivat pääsääntöisesti vain lakiin sisältyvät eräät elinkeinonharjoittajan tiedonantovelvoitteet. Lisäksi kuluttajansuojalakiin ehdotetaan eräitä muutoksia.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa aluksi, että matkapakettityöryhmään ei ole kutsuttu yhtään tahoa liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalta, vaan mukana on ollut TEM, KKV, Kuluttajaliitto, Matkailu- ja ravintolapalvelut MARA ry ja Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Ainoana kuultavana tahona valmistelun aikana on ollut Suomen varustamot ry. Ministeriö olisi mielellään ollut jo mietinnön valmisteluvaiheessa mukana.

Ministeriössä on ollut valmisteilla **laki liikenteen palveluista**, joka laajamittaisen sisältönsä vuoksi valmistellaan useammassa vaiheessa. Lain ensimmäinen vaihe hyväksyttiin eduskunnan täysistunnossa 19.4.2017. Laki liikenteen palveluista tulee voimaan uusien sähköisten palvelujen edistämistä koskevien eräiden säännösten osalta 1.1.2018 ja suurin osa laista 1.7.2018.

Laissa liikenne ja kuljetukset nähdään palveluna (Mobility as a Service, MaaS), jota kansalaiset ja yritykset hyödyntävät tarpeidensa mukaisesti. Uudistuksen tavoitteena on edistää liikennesektorin kilpailukykyä sekä turvata käyttäjille sujuvat ja laadukkaat liikkumismahdollisuudet ja yhteentoimivat tavaraliikenteen eri kuljetusmahdollisuudet. Näin ollen valmistamat ja matkapaketit ovat olleet vahvasti esillä tässä säädöshankkeessa.

Ensimmäisessä vaiheessa laki liikenteen palveluista koskee erityisesti tieliikenteen palveluja, mutta parhaillaan lausunnolla olevassa **lain toisessa vaiheessa** mukana on myös muut liikennemuodot. Liikenteen palvelulaki sisältää liikkumispalvelun tarjoajia koskevia velvollisuuksia. Lakiehdotus sisältää myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan vastuulla olevat matkustajanoikeussäännökset. Lain toisen vaiheen ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin ensimmäinen vaihe eli 1.7.2018.

Lain valmistelussa sidosryhmät ovat esittäneet kysymyksiä palvelun tarjoajien vastuista, velvollisuuksista ja työnjaosta matkustajan ja kuluttajan oikeuksiin liittyen, koska matkustajan ja kuluttajan oikeuksia koskeva sääntely koetaan hajanaiseksi ja sirpaleiseksi. Matkapakettidirektiivi ja sen täytäntöönpaneva hallituksen esitys matkapalveluyhdistelmistä ja kuluttajan suojalain muuttamisesta ovat osa tätä lainsäädäntökokonaisuutta.

Nyt tarkasteltavana olevassa HE-luonnoksessa keskitytään valmistatkalain ja valmistatkaliikkeistä annetun lain kuvaamiseen. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että esityksestä kävisi paremmin ilmi, että matkanjärjestäjille seuraa muusta lainsäädännöstä monia muita velvoitteita, jotka saattavat läheisesti muistuttaa matkapakettidirektiivin velvoitteita (esimerkiksi palvelua koskevat tiedonantovelvoitteet). Tässä olisi huomiotava erityisesti EU:n matkustajanoikeuksia käsittelevät asetukset lentoliikenteen, merenkulun, rautatieliikenteen ja tieliikenteen alalla, sekä jo hyväksytty liikenteen palvelulaki. Näitä velvollisuuksia ei ole juurikaan kuvattu tai niihin viitattu.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää välttämättömänä, että esityksessä pohditaan sen suhdetta uusiin liikkumispalveluihin, erityisesti yhdistämispalveluihin, joissa kyse ei ole perinteisestä matkanjärjestämisestä, vaan liikkumisesta palveluna. Keskeinen kysymys on se, ovatko ns. MaaS-palvelut osa matkapakettidirektiivin soveltamisalaa (24 tunnin sääntö). MaaS-palveluihin voivat kuulua liikkumispalvelujen ohella mm. auton vuokrauspalvelut. Esimerkiksi kokeilukäytössä olevaa Whim-palvelua (<http://whimapp.com/fi-fi/>) tulisi arvioida matkapaketin määritelmän valossa. Ministeriö toteaa, että lain perusteluissa olisi syytä todeta, että direktiiviä ei ole tarkoitus soveltaa sen tyyppisiin palveluihin, joita tarjotaan kuukausipohjaisesti ja jatkuvina ns. MaaS-palveluina.

Yksityiskohtaisia kommentteja:

Lakiehdotuksen 2 §:ssä mainitut palvelut ovat 2 kohdan majoituspalvelua lukuun ottamatta liikenteen palvelulain I osan 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja liikkumispalveluja. Tämän vuoksi laki liikenteen palveluista olisi hyvä tuoda esille HE:ssä ainakin kohdassa ”Riippuvuus muista esityksistä”.

Ehdotetun 2 luvun perusteluissa olisi hyvä todeta, että välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajille seuraa liikenteen palvelulista annetussa laissa velvollisuus tuottaa matkustajille laissa tarkemmin määritellyt tiedot sähköisessä muodossa (muun muassa hinnat, käytössä olevat maksutavat, sopimusehtojen ja tietojen vahvistaminen, toimintarajoitteisten matkustajien käytössä olevat palvelut ja heidän avustamisensa, kuljetuskaluston esteettömyys ja varusteet, jotka helpottavat matkustajan kulkuneuvon pääsyä ja vuorovaikutusta kuljettajan kanssa, ohjeet asiakaspalautteen antamiseksi ja menettely virhetilanteessa, muut ennen matkaa annettavat tiedot). Nämä velvoitteet eivät ole aivan identtiset nyt ehdotettujen velvoitteiden kanssa, mutta jatkossa matkanjärjestäjien olisi huomioitava kummankin lain vaatimukset. Tämä huomio liittyy ainakin ehdotettuihin 7 ja 12 §:iin. Lain mukaan liikkumispalveluiden tarjoajan on huolehdittava siitä, että palveluja koskevat ajantasaiset tiedot ovat saatavissa tietojärjestelmään luodun yhteyden kautta koneluettavassa ja helposti muokattavissa vakio-tietomuodossa vapaasti käytettäväksi (avoin rajapinta). Tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsylippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan tarkemmin säädetyllä tavalla.

Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lausuntokierroksella olevassa hallituksen esitysluonnoksessa liikenteen palvelulain toiseksi vaiheeksi esitetään, että välityspalvelujen ja yhdistämispalvelujen tarjoajan olisi annettava matkustajalle matkaketjun eri osiin kohdistuva tieto siitä, kenen puoleen matkustaja voi matkaketjun eri vaiheissa ja sen päätyttyä kääntyä, jos palvelu ei toteudu matkustajalle annetun vahvistuksen mukaisena. Vastavankaltaista velvoitetta esitetään tässä lakiehdotuksen 10 §:ään.

Lakiehdotuksen 32 §:ssä viitataan EU:n matkustajan oikeusasetusten nojalla myönnettyyn hinnanalennukseen tai vahingonkorvaukseen. Tässä kohtaa olisi vahingonkorvauksen sijasta puhuttava pelkästään korvauksesta, koska asetuksissa määritellyt vakiokorvaukset eivät edellytä vahingon näyttämistä.

Harri Pursiainen
Kansliapäällikkö

Laura Eiro
Yksikön johtaja, hallitusneuvos